

els altres noms de dies de la setmana; en aquest, però, de més a més es constata una posició sorprenent de l'accent MÉRURI. Però no hi hagué com s'havia dit un trasllat de l'accent del genitiu MERCŪRI a MÉRURI, sinó que el llatí parlat i fins el clàssic havien preferit el genitiu contracte MĒRŪRI, en el qual l'accent queia, segons la regla general de l'accentuació llatina, en la síl·laba antepenúltima; de la mateixa base esdrúixola provenen el roms. *mercuri*, it. dial. *mèrcore*, fr. dial. *dimescre*, oc. *dimerces* o *dimercles*, el cast. *miércoles* (amb una forma *mèrcoles* en alguns parlars gall-port., en lloc del *quarta-feira* normal allà). Per a les abundoses proves d'aquest fet del llatí antic i vulgar, i per a casos semblants, poden veure's els detalls en el meu article de 1943, ampliat en *Top-Hesp.* I, 374-378, i cf. *DCEC* III, 372 (iv, 1049b 18-21).

Hi tracto sobretot del cast. dial. *morcuero* «montón de cantos sueltos en tierras de labor o en las encrucijadas y división de términos» (abans nav. *marcuero* Ss. XIII-XIV); molt representat en la toponímia castellana en la forma *El Morcuero* i encara més l'antic plural neutre *La Morcuera*. És l'antic ACERVUS MERCURI 'amuntegament de Mercuri', del qual ens donà cita Sant Jeroni en traduir la Bíblia a la Vulgata llatina, citant una vella dita proverbial «lapidem mittere in acervum Mercurii» com a equivalent de la nostra 'portar aigua a la mar'; un glossari llatí de data molt reculada ens ho aclareix explicant «*mercurius*: lapidum congeries in cacumine collium» (*CGL* v, 604.37): o sigui que llavors ja havia quedat sobreentès *aceruus* 'apilotament' i usaven la resta com a nom dels munts de pedres al cap dels turons. I així veiem que tenim ací una supervivència del nom del déu Mercuri: eren uns munts de pedres que s'anaven formant vora els camins amb els rocs que hi llançaven tots els caminants, a honor de del déu protector de les carreteres.

D'on nombrosos NLL italians: d'una banda *Mèrcuri*, *Mèrcoli*, etc. (GSerra, *VRom.* iv, 105-6), als quals afegeixo *Campomèrcoli* a Toscana,¹³ i d'altra banda, amb un sufix diminutiu *Mercoroli*, *Marchiolo* i d'altres a Itàlia, i a casa nostra la vella i grossa pagesia de *Morquerols* a l'Alt Berguedà, i plantada al costat d'una important creuera de camins (els que van a Gresolet, al Cadí i a Cerdanya, aigües amunt de Bagà), anomenada a l'Edat Mitjana *Mercorols* encara sense metàtesi de les vocals;¹⁴ *mercuïrol* encara apellatiu oc. ant. (si bé només hapax en Peire Cardenal);¹⁵ i amb forma diferent del sufix diminutiu l'arag. ant. *Mercuerlo* (després *Marcuello*). En alguns d'aquests noms tenim, doncs, testimonis antics de la supervivència del genitiu proparoxíton MĒRŪRI i n'hi ha un altre d'il·lustre en *Montmartre*, l'antic pujol que domina París, el nom del qual (després desfigurat per una etimologia popular) era antigament *Montmercre* (pron. després amb *er* > *ar*, segons el conegut vulgarisme parisenc): *Fredegari* l'anomenava encara *Monte Mércore* en el S. VII.¹⁶

Superant les explicacions que n'havia donat Ant-Thomas, ben errònia, encara que la repetissin Dauzat, 60

Wartburg i d'altres, i incompletament MzPi., vaig demostrar en el meu treball que es tractava tant en aquests noms com en el del *dimecres* o *miércoles* d'un cas de genitiu contracte en *-i* en lloc de *-ii*. És sabut que aquests genitius són d'ús general en les inscripcions llatines, i que la mètrica ens assegura que s'empraren constantment fins a Virgili i Horaci. Avui és corrent d'accentuar-los en la síl·laba que precedeix a la *-i*, quan aqueixa síl·laba és breu; però la dada que ens ha transmès l'Antiguitat sobre aquest punt es troba en Aulus Gelli (*Noctes Atticae* XIII, 25), que atribueix a P. Nigidius, coetani de Ciceró, l'accentuació *Valéri* en el genitiu de *Valérius* enfront del vocatiu *Váléri*. D'altra banda els millors llatinistes¹⁷ han fet constar que tant en un cas com en l'altre, l'accentuació paroxítona és secundària i no va introduir-se fins a l'època imperial, i encara només en la pronunciació de la gent educada, per influència dels gramàtics, a ròssec de l'analogia.

Vaig deixar doncs corroborat que l'accentuació *Mèrcuri*, *Vérgili*, continuà viva en el genitiu i tot, almenys com a pròpia dels grups freqüents i ja estereotipats com els que documento. L'it. *màncipe* 'esclau' en dona un altre testimoni: es digué sens dubte *homo mánicipi* (i segurament *res mánicipi*), cf. *MACIP*; i n'hi ha d'altres en la toponímia, en genitius com FLUVIUM MĒRŪRI > riu *Mèrcore* a Calàbria (vora el qual s'han trobat altres indicis del culte a aquest déu, Rohlf, *HomDAlonso* III, 274) o *Forlimpòpoli* (cf. Rohlf, *It. Gramm.*, § 994) que deu ser FORŪM POMPLI o bé FORUM LIVI POMPLI, genitiu de *Pompilius*; així com en el locatiu, com va indicar Skok, fundat en noms de lloc serbocroats de la mena de *Dímno* o *Risan*, que no s'expliquen per DELMĪNION, RISINIUM (hauria donat *-ni*) sinó pels locatius o genitius corresponents en *-ni* (*ZRPb.* LIV, 440).

Dijous. Ací tenim encara un testimoni del vell ús del simple, com els que he assenyalats dalt en el segle XIII o ribagorçans, però en zona mossàrab: «el dia del *jous* de la cena --- e sò fo lo *jous* de la *cena Domini*», doc. pobletà de 1191 (*Cart. de Poblet*, pàgina 65); «qui vena en los ditz dimenges --- deu estar clavat lo *dijous*» (tancat els dijous, dia de mercat a Perpinyà), a. 1289 (*RLR* iv, 509, i *dijous* des de Jaume I i JoMartorell). En un domini que s'estén a trossos de diverses comarques del valencià central tot diftong *ou* es pronuncia *ou*, i així és que es diu *diçòus* a tota la vall del Palància (Estivella, 1961). En alguns parlars pirinencs, on tenim normalment *z* per al so de *-j-* hi ha tanmateix *ç* en la inicial del segon membre de diversos noms compostos, tot i estar darrere vocal, per això *diçòus* a Areu, Farrera i la Vall de Cardós (ja, però, *diçòus* a Tor, a la ratlla d'Andorra, 1932-34).

Divendres. «Que aquell cardenal perdés lo cardenalat; e si no-u fahia, que-l apostoli e-ls cardenals n'esteguesen en pa e en aygua tots *divenres* tro l'agués perdut», *Blanq.* (*NCL* II, 143.20); la mateixa forma en Jaume I (*Ag.*, 96, 233, 394) i en doc. pallerès de 1242 (PPujol, *Docs. Vg.* VIII, 20); però també es troba *divendres* en Lluïl (*Merav.*, O. C. I, 85) i en